

Molenhistorie in Noorderhoogebrug

door B. van der Veen Czn.

De eerste molen was een pelmolen, gebouwd in 1711 voor Thomas Abraham Langerhuis en Fedde Cornelis. In 1734 is er sprake van de verkoop van 1/3 door de eerste luitenant Jannes Fretzes aan de kooplieden Peter Derks en Alle Pieters Medendorp:

“Moetende alle jaren 15 stuyvers aan het Zijlvest wegens de loyve (?) worden betaald.”

In 1754 is er een verkoop van ½ door Abel Thomas Langerhuis aan Simon Blaupot (hij had de andere helft reeds):

“Wordende jaarlijks uit den molen 15 stuyver loyvegeld betaald aan de Hoogwelgeboren Heer van Middelstum.”

Dan is er een overdracht in 1788, waarbij monsieur Roelf Schierbeek de molen verkoopt aan de heer Schnebbelie en mejuffrouw Anna Eggeriks:

“Doende vijftien stuyvers leinegeld of leenpacht aan den Heer van Middelstum.”

De molen van Noorderhoogebrug omstreeks 1750 naar een tekening van J. Bulthuis.

Tot 1809 was Jannes van Dam eigenaar, daarna Jan Klaasen Oost. In 1825, volgens de lijst Groninger Volksalmanak voor 1927, is eigenaar Siewert Willems van der Molen, afkomstig van Grijpskerk. De molen is dan ook korenmolen. Er moet tussen 1711 en 1825 een resolutie zijn geweest van de Gedep. Staten van de provincie, waarbij dit is toegestaan. Voor de belasting-ambtenaar, de zgn. ‘sarries’ moet er dus een woning geweest zijn bij de molen. Deze zal gestaan hebben ter plekke van het gebouw van de fa. Eldering, waarop het woord ‘sarrieshut’ staat.

In 1835 wordt eigenaar Derk Hendriks Aalfs, onder wie de molen afbrandde op 4 augustus 1842. Het was een achtkante bovenkruier met een stelling van ongeveer 10 voet en een vlucht van $83\frac{1}{2}$ voet, dus ruim 25 meter. Van deze eerste molen, “De Noorderhoogebrug” genaamd, is er een mooie tekening van J. Bulthuis van ongeveer 1750.

Aalfs liet de in 1842 afgebrande molen herbouwen. De molen droeg de naam “De Hoogebrug”. Zelf ging hij in 1848 naar Bedum, waar hij in dat jaar een oliemolen liet bouwen. Daar zat waarschijnlijk meer brood in.

“De Hoogebrug” ging in 1848 over aan J. Cost. In 1857 kwam F. Alma, en sinds 1864 was eigenaar K.W. Wijk, en dan kwamen van 1867 tot 1902 twee broers en een zuster Nienhuis van Garsthuizen, kinderen van Jan Geerts Nienhuis en Anje Eisses Bruins.

Geert Jans Nienhuis is eigenaar tot de brand van 1906, waarbij naar schatting 1000 hl. gerst en 60.000 lijnkoeken verloren gingen, de laatste als handelswaar.

*De molen te
Noorderhoogebrug
vóór de brand van 1906.*

De derde molen is de nu nog bestaande, genaamd “De Leeuw”, die door Geert Jans Nienhuis aangekocht werd van de koren-, mout- en pelmulder A.H. Bosscher te Sappemeer.

De architect van de herbouw in 1907 was de molenmaker Christiaan Bremer te Noorderhoogebrug, de bouwer de molenmaker Jan Wiertsema te Hoogezand.

De molen kwam te staan op een fundering van 104 palen ‘op kleef’ (bron: De windmolens in de gemeente Groningen - B. van der Veen Czn - Groninger Volksalmanak 1931).

De molen kwam nu op een andere plaats te staan, niet meer in de knik van het Boterdiep, maar verder naar het zuidoosten. Het werd een hoge achtkante bovenkruier, met een stenen tussen- en onderstuk. Door de verlegging van het Boterdiep in 1934 kwam de molen nog verder van het water te liggen en door een tweede verlegging in 1965 nog verder weg.

In augustus 1935 kreeg de molen twee nieuwe roeden met stroomlijnneus, maar tijdens de storm van 17 maart 1947 sloeg de askop af, en kwam met beide roeden naar beneden. Men denkt zelfs aan blikseminslag. In 1937 werd eigenaar de zoon van bovengenoemde, Popke Nieboer, onder wie in 1964 de molen nog werd hersteld door de molenmakers Doornbosch en Schuitema. Na de stormramp van zondag 17 maart 1947 werd eigenaar W.B.J. van Wijngaarden. Dat was op 1 januari 1948.

Uiteraard wilde Van Wijngaarden graag de noodzakelijke verbeteringen aan de molen laten uitvoeren. In het archief van de Provinciale Groninger Molencommissie treffen wij aan een met de hand geschreven prijsopgave van januari 1952 van Harm Wiertsema, molenmaker te Scheemda.

“Voor een ijzeren as, met twee ijzeren roeden met toebehoorde, doch gebruikt, stroomlijnneus van aluminium met reborden naar ons model, een ijzeren vang, de smeerring-neuten nazien, 24 planken en 6 liggers op de stelling, met werkloon en transport voor de som van f 6.685,-.”

Inderdaad werden de herstellingen uitgevoerd, onder meer met een bijdrage van de gemeente Noorddijk. De molen stond toen nog juist in die gemeente. Een verzoek aan de gemeente Groningen werd afgewezen, omdat de molen niet binnen de stadsgrenzen lag.

In 1965 kwam een restauratie van f 30.516,50 gereed. Dat karwei werd uitgevoerd door de fa. Schuitema en Doornbosch, nadat zij de laagste inschrijvers waren geweest. De molenaar deed zelf het verf- en teerwerk. Niet veel later zorgde molenmaker A. Doornbosch voor een nieuw Engels kruiwerk. In de volgende jaren werd vooral het muurwerk een zorgenkind.

Versillende gedachten zijn daarover geweest, zoals het ommetselen, het omtimmeren met redwood en vochtwerende preparaten. Ook deskundigen van de gemeente Groningen, waarin de molen na grenswijziging was komen te liggen, hielden zich met de zaak bezig. Mede door het slechte vochtdoorlatende muurwerk kwam de molen verder in verval.

Wel probeerde Van Wijngaarden de molen zo lang mogelijk draaiende te houden. In 1971 werd met gebruikmaking van de regeling voor het jaarlijkse onderhoud nog een nieuwe windpeluw geplaatst. Toch werden al met al de problemen zo groot, dat het voor een particuliere eigenaar te veel werd.

Hoe moest het nu verder met de molen? Als redder in de nood kwam de gemeente Groningen, door de molen van de heer Van Wijngaarden aan te kopen. Dat was op 14 juni 1977. Daarop volgde een andere goede daad, nl. op 20 september 1978, de dag waarop de molen als schenking overging aan de Molenstichting Hunsingo en Omstreken. Deze gaf daarop opdracht aan de molenmakersfirma Doornbosch te Adorp de molen te herstellen; de molen herrees in zijn oude glorie en tijdens de feestelijke bijeenkomst op zaterdag 18 september 1982 werd de molen door burgemeester Bouter weer in gebruik gesteld.

De mooie molen heet nu de “Wilhelmina”, naar de echtgenote van de laatste molenaar.

Afgedrukt in De Zelfzwichter, jaargang 7, nummer 28, december 1982, pag. 20-23.

Deze pagina is onderdeel van de homepage van B. D. Poppen.

<http://www.bdpoppen.nl>